

“La guerra ens converteix a tots en víctimes morals”

Vicent Usó (Vila-real, 1963) és el guanyador del darrer Premi Octubre Andròmina de narrativa amb ‘Crònica de la devastació’ (Edicions Tres i Quatre). La novel·la denuncia la hipocresia d’Occident en els conflictes internacionals i palesa les conseqüències nefastes de totes les guerres, sobretot entre la població civil.

“**S**i em demanarés quin és el meu ofici, no sabria què dir-te. Oficialment sóc funcionari de la Generalitat Valenciana. La meua prioritat vital, però, és escriure. Ara bé, la part econòmica i social també hi compta. De tota manera, tampoc no m’importa massa, això, mentre puga dedicar-li un temps a l’escriptura. No m’agrada fer projectes a llarg termini, però tinc clar que la meua prioritat professional principal és la literatura.” Clar i ras. Per si algú en dubtava, Vicent Usó va ser, segons confessió seua, “el primer escriptor del País Valencià a configurar-se un web informatiu [www.vila-real.com/vicentuso] dins de les pàgines que gestiona l’Associació d’Escriptors en Llengua Catalana”. A més d’haver publicat set novel·les, fa crítica i coordina les pàgines literàries del diari *Mediterráneo*.

—Tot i que vostè no ha fet mai poesia, el llenguatge que fa servir a *Crònica de la devastació* és essencialment poètic.

—Això té a veure amb el to intimista i amb la construcció d’una novel·la que em demanava anar-hi al gra, a l’essencialitat del tema. Això va fer que finalment em decantara per unes determinades condicions narratives, entre les quals hi havia l’ús d’un llenguatge molt acurat, amb paràgrafs autosuficients que ben bé podrien ser petits poemes en prosa. Ja sé que, per regla general, totes les novel·les tenen les paraules que han de tenir, però jo a la *Crònica* aspirava a aconseguir que

ningú no li’n poguera traure cap. Potser si canviaves alguna paraula de qualsevol altra novel·la meua no passaria res. Jo volia que a la *Crònica* això fóra més complicat. A més, el registre que hi faig servir, amb l’ús culte de la llengua, està justificat perquè el que narra és un poeta. El tema de la guerra és molt dur, s’endinsa en la part més fosca de la condició humana. I això, perquè fóra creïble, m’exigia un llenguatge acurat, una veu experimentada i reflexiva, decididament poètica.

—La manera de puntuar també respon a aquesta necessitat?

—Sí. De fet, vaig començar la novel·la pel final. El protagonista, Luka, es veu impel·lit a escriure alguna cosa perquè hi ha una sèrie de veus que li diuen que ho ha de contar tot. Aquest imperatiu testimonial, però, l’obliga a contar els fets des de la ràbia, des del dolor, des del neguit, des de la desesperació. I tot plegat, fa que el seu discurs reflectisca la dinàmica de funcionament del cervell, que és la de l’acumulació d’idees; d’ací l’heterodòxia de la puntuació. Si haguera mantingut una puntuació estàndard, la història no seria versemblant, no haguera donat el to i tampoc no haguera transmès la sensació de claustrofòbia i l’ambient angoixós que jo volia reflectir. La juxtaposició de frases crea aquesta sensació de claustrofòbia. El treball més dur de la *Crònica* ha estat aconseguir que això fluïra de manera natural, perquè el lector no haguera de fer l’esforç de buscar el lligam en-

“L’opció de França i d’Alemanya és molt més digna que no la de Havel, Berlusconi o Aznar. El d’Aznar em sembla un exercici de seguidisme absolutament detestable”

tre els fragments aparentment desordenats de la novel·la.

—El protagonista espera traure algun rèdit moral positiu d’aquest exercici testimonial?

—Luka narra els fets des de la desesperança total, perquè està convençut que això no servirà per convèncer ningú.

—El títol de la novel·la és explícit. La devastació no solament és física, sinó també moral. Podríem dir que es tracta d’una novel·la moral?

—Aquesta en seria una lectura, segurament vàlida, de la història. Quan vaig escriure la *Crònica* pensava explicar-me les coses que passen al meu voltant. Una de les coses que més em preocupava era la visió que ens fan arribar de la guerra. La *Crònica*, en aquest sentit, no pot sorprendre ningú. Avui la gent ja sap què és la guerra. Però no ens la contenen així: ens la contenen d’una manera molt més maquillada, fins i tot en tons èpics i heroics. No tenia, però, la intenció d’alliçonar ningú. Només he volgut constatar uns fets i contestar-me preguntes. Val a dir que la primera lectura que se’n fa és que, si la guerra és això, hem de fer tot el possible per evitar-la. Ara,

aquesta lectura no la fa tothom. Els que estan a favor de la guerra contra l’Iraq també saben que la guerra és això. Però no en volen saber res, d’aquesta “veritat”.

—Al final de la novel·la sembla que l’única eixida possible de supervivència és la fugida.

—Aquesta eixida tampoc no és gens esperançadora. La raó que impulsa Luka a anar-se’n ens dóna a entendre que no sap si hi ha esperança. Luka té por que el nét perda la innocència i la ingenuïtat de la infantesa, que es faci gran abans d’hora, perquè considera el món infantil l’únic patrimoni possible. No sap si el nét reeixirà o no, després de l’horror viscut de la guerra. Sí que té, però, l’obligació de buscar aquesta esperança. Aquesta és l’única opció moralment acceptable que té Luka, la d’intentar, malgrat tot, tirar endavant per mirar de salvaguardar la vida del nét.

—I Luka s’enfonsa moralment.

—Sí, però el raonament clau de la novel·la és que qualsevol de nosaltres, en les circumstàncies de Luka, hauria fet el mateix. En temps de guerra, la traïció, la delació, la possibilitat de matar algú —o de facilitar-ne la mort— és directament proporcional a l’instint de supervivència de cadascú. Ell s’esfondra moralment, sobretot perquè allò que més preava —les paraules, la literatura— acaba sent instrument de delació al servei de la mort dels altres. Aquesta és la veritable causa del seu esfondrament com a persona. La guerra li impedeix fer literatura, però no escriure per salvar el nét de la crema —i per salvar-se ell mateix—, encara que això suposés la mort d’una altra gent.

—És el contrast entre el món poètic i l’horror de la guerra.

—En efecte. Luka mira de mantenir, en tot moment, ben separades la literatura de l’horror. Per això, quan l’obliguen a fer servir les paraules en funció de la guerra, és quan acaba per perdre tot, per perdre l’únic que li quedava de la seua vida anterior, que era la literatura. I, a més, ell havia fet servir la poesia per aconseguir un prestigi social i, per això, quan esclata la guerra, se sent indigne de la poesia.

—Hi ha, també, un sentiment de culpa?

—Ell se sent traïdor a tot. Sent que ha perdut, fins i tot, l’últim reducte que li quedava estalvi. Però jo no el culpària de res, precisament perquè si els altres no ho han fet és perquè no en saben, perquè no van tenir l’oportunitat de fer-ho. La guerra ens converteix a tots en víctimes morals, perquè fa desaparèixer totes les regles del joc. Jo no m’atreviria, però, a fer judicis de valor de ningú. Ni dels que delaten ni de les víctimes.

—La devastació serveix també per fer valer l’essència d’uns valors morals i humans determinats, podríem dir que essencials.

—Efectivament. En el segle que estem les guerres vénen determinades en gran mesura perquè ens plantejem la vida en funció de metes que moltes vegades són falses. I després resulta que arribes a una meta i n’hi ha una altra més enllà. És una cursa per la cursa. Això està perfectament simbolitzat en Luka, el poeta nacional que considera la literatura un valor que està per sobre de tot. Luka supedita la vida a la seua carrera professional. Ell persegueix la fama, l’eternitat del paper imprès. I després s’adona que aquesta mena d’eternitat literària és falsa. Quan arriba la guerra, descobreix el valor de les coses petites, de la família i de l’amor.

—I quin és el paper del poeta Wang Wei en la història?

—Wang Wei és literatura pura. I Luka el que buscava en la poesia, si més no fins que arriba la guerra, era precisament tot el contrari, és a dir, el prestigi social. Després, s’adona que l’única poesia que ha fet és utilitària. Una poesia que no s’assembla en absolut a la poesia essencial representada per la figura del poeta Wang Wei.

—I aquesta recerca de l’essencialitat poètica té alguna cosa a veure amb la guerra?

—Sí. Per a mi hi ha un lligam entre aquesta cursa personal cap a enlloc i la major part de guerres que entaulem, si més no, al món occidental.

—A la novel·la hi ha també una crítica a Occident.

—Aquesta és, segurament, l'única al·lusió directa a la realitat, amb una nomenclatura concreta. Perquè la novel·la no vol reflectir cap guerra en concret, sinó totes. No volia entrar en una dinàmica de culpables i d'innocents. No es tractava de prendre partit per cap bàndol de cap guerra. El que volia era denunciar o arribar al fons del que significa la guerra des d'un punt de vista estrictament conceptual.

Sí que hi ha, però, una concreció més fàcilment identificable donada pel comboi humanitari. Més que l'ONU, el que jo volia simbolitzar és la presència d'Occident, del món ric que fa les guerres a la perifèria. Una presència que té com a únic objectiu bastir una façana de cara a l'opinió pública. La realitat dels conflictes internacionals és que ens fan creure que envien ajuda a aquests països, quan no sabem si els hi arribarà o no. Però això no els importa, perquè tot està enfocat no a les necessitats de la gent sinó a una xarxa de jerarquies burocràtiques absurdes.

—Què en pensa, de la posició d'Europa sobre la possible guerra contra l'Iraq?

—Malgrat totes les guerres que ha patit al llarg del segle XX, o precisament per això, Europa hauria de fer valer el pes de la seua tradició democràtica. Crec que aquesta és una tradició que a Europa està molt més present que a cap altre lloc del món. Em sembla molt més digna i molt més coherent l'opció que han pres els governs de França i d'Alemanya que no pas la de Silvio Berlusconi, Václav Havel i el senyor Aznar. El d'Aznar em sembla un exercici de seguidisme absolutament detestable. Crec que ens juguem tota aquesta tímida però incipient concepció unitària d'Europa. Perquè la gent, ni que siga únicament des del punt de vista econòmic, començava a creure's la idea d'Europa.

Amb actuacions com la dels Estats Units i la dels països europeus que s'hi han adherit, a banda de justificar l'expoliació purament econòmica d'un territori —perquè, no ens enganyem, la guerra és això, i això és difícilment justificable des de qualsevol punt de vista: econòmic, polític, social o moral—, s'hi ha posat en solfa la credibilitat de

"La manca de projecte polític propi del Partit Popular valencià fa que la política ens vinga imposada des de fora, i aquesta consisteix a assimilar el País Valencià a Espanya."

la unitat europea. I això em sembla d'una irresponsabilitat inadmissible. Quan, a més, ens ho volen disfressar d'una guerra contra no sé quin enemic terrorista que no acabes de veure, o contra uns presumptes arsenals d'armes de destrucció massiva que, segurament, diran que han descobert quan ja hauran atacat. Em sembla que tot és una perversió obscena del dret internacional i de les regles morals que regulen les relacions humanes.

—I quin ha estat, a parer seu, el paper d'Aznar en aquest afer?

—Un paper ben galdós. Crec que el fet d'haver estat escollit en unes eleccions no li dóna a ningú la carta de demòcrata. La democràcia ens l'hem de guanyar a través del diàleg: si no hi ha un diàleg sincer i honest; si no hi ha la voluntat d'escollar, de tenir en consideració l'opinió de l'altre i, sobretot, la voluntat de la gent... em sembla que sempre se'n farà un ús prepotent dels valors democràtics; un exercici dictatorial d'un poder que inicialment era democràtic però que, a partir de l'ús abusiu de les majories absolutes i de la minva palesa de controls jurídics, pot acabar sent despòtic. Això evidencia que el PP no creu en la democràcia.

—Aquesta és també la filosofia del PP valencià?

—Entre els populars valencians hi ha un grau d'ignorància més lesiva. Hi ha una baixesa intel·lectual molt gran, una ignorància fins i tot perillosa. No són ignorants en tot, és clar, però en algunes coses tenen una manca de capacitat aberrant.

—Creu que els populars valencians són més ignorants que maliciosos?

—Els populars valencians no tenen un projecte polític propi. I aquesta manca d'un projecte polític propi fa que la política ens vinga imposada des de fora, una política que consisteix a assimilar el País Valencià a Espanya.

Els populars valencians són conscients del que fan, però no ho són tant que ho fan molt malament. Vull dir que quan executen un projecte, una llei, una normativa, ho fan de la manera més barroera possible i per això es nota tant. I ja m'alegre que ho facen malament, perquè això els perjudica. Així i tot, però, les conseqüències de la seua gestió en el govern de la Generalitat seran nefastes per a aquest país.

Juli Capilla